



Stanisław FOŁTA

O perforacji i nie tylko, ciąg dalszy.

Przygotowując materiał do kolejnego tomu (t. IIb) „Podręcznika” przeglądałem zarządzenia wprowadzające znaczki do obiegu z lat 1950-1956. Zauważyłem, że jedno ze stwierdzeń w nich zawarte uciekało mojej uwadze. Mianowicie, że do pewnego momentu podawano w nich rozmiar obrazu znaczka a nie wymiar znaczka. Traf chciał, że na warsztacie był analizowany znaczek **nr 797** „Przyjaźń polsko-radziecka”, wprowadzony do obiegu 14 września 1956. W zarządzeniu Min. Ł. z 6 września 1956 podano „Znaczki są perforowane, wymiary ich 39,5 x 31, 5 wraz z marginesami.”, co powtórzyliśmy w „Podręczniku” z 2002 r. zresztą nie tylko my.

To stwierdzenie jest tylko w części prawdziwe, a to ze względu na rodzaj perforacji, jaki zastosowano wobec tego znaczka.



W zarządzeniach wprowadzających znaczki do obiegu perforowanych liniowo podawano wymiary **obrazu** znaczka. W przypadku takiego znaczka informacja taka w podtekście wskazuje, że wymiaru znaczka perforowanego liniowo, w odróżnieniu od innych technik perforacji, nie można jednoznacznie ustalić. W tym przypadku był dodatkowy problem, gdyż obraz znaczka obejmował (przynajmniej tak powinno zostać wydrukowane) cały znaczek. Dla perforowanych grzebieniowo lub ramkowo podawano wymiary **znaczka**. Dlaczego tak jest, postaram się wyjaśnić na przykładzie omawianego znaczka.

Ponadto informacja ta w zarządzeniu nosi jeszcze jedno spostrzeżenie, mianowicie to, że od tego znaczka - w przypadku druku arkuszowego – w PWPW wprowadzono perforację grzebieniową na perforówce firmy Kroll&Co. z ręcznym podawaniem.

Zatem, skąd moje twierdzenie, że informacja w zarządzeniu jest półprawdą? Do tej pory tylko śp. St. Walisch zwrócił uwagę wydawcom na ten problem, lecz tego dogłębnie nie zbadał i nie opisał, ponieważ nie dysponował arkuszem, a to w tym przypadku ma znaczenie.¹

Otóż znaczek był wyperforowany w bardzo małej ilości² na perforówce liniowej firmy Hogenforst lub Karl Krauze, a zdecydowaną większość jego nakładu perforowano na grzebieniowej Kroll&Co.³

Uzyskałem skany 600 dpi tif. arkuszy tego znaczka wyperforowanego **liniowo (!)**, którego na rynku filatelistycznym nigdy dotąd nie spotkałem.

Poddałem go różnym pomiarom i okazało się, że mamy do czynienia z różnymi wymiarami omawianego znaczka, co niniejszym podaję w kolejności kolumn (mm):



41,4 40,1 38,4 38,9 40,1 38,8 38,9 40,0 39,1 41,5

Zatem, mamy znaczki o różnej wielkości. Filatelistom zwracam uwagę, że ta różnica jest bardzo wyraźna.

Dlaczego tak się działo? Na tych perforówkach nakładanie arkuszy odbywało się ręcznie. Także **ręczny** posuw tego arkusza o określoną na przymiarze odległość był niezbyt dokładny. Dopiero perforówki z automatycznym, regulowanym posuwem dały większą dokładność, ale nie zawsze.⁴



kolumna 8



kolumna 3

Prowadzi to do fałszerstw. Na jednej z giełd widziałem ten znaczek bez prawej perforacji, a gdy poprosiłem o możliwość sfotografowania tego znaczka, ów „filatelista” nagle zniknął. Wówczas mogłem się tylko domyślać dlaczego; dziś mam już pewność.

Co zaś do przyczyny zastosowania różnej perforacji tego znaczka. Trudo dziś dociec okoliczności; mogło to być opóźnienie w druku i pośpiech z tym związany albo inna przyczyna zakłócenia procesu technologicznego. Stąd decyzja o perforacji na dwóch odmiennych perforówkach. O pośpiechu może świadczyć poniekąd jakość perforacji liniowej świadcząca o perforowaniu jednocześnie dwóch lub więcej arkuszy. Także data akceptacji do druku w dniu 14.09.1956.

Inna ciekawostka, czy wiecie Państwo, że w latach 1956-1980 polskie znaczki wyperforowane nieliniowo były wydane w siedemdziesięciu kilku wymiarach?

Jako „postscriptum” zadam pytanie: ilu znawców piszących o perforacji teoretycznie i fizycznie zapoznało się z budową oraz zasadą działania poszczególnych maszyn i agregatów perforacyjnych; ilu z nich rozmawiało z operatorami perforówek? Te pytania pozostawiam w

zawieszeniu.

¹ St. Walisch: Najwyższy czas poprawić ten błąd, Przegląd Filatelistyczny 3/2004, s.9.

² Wystarczy zaglądnąć do „Katalogu Fischer” by zobaczyć różnicę w cenie pomiędzy znaczkami obu perforacji.

³ Patrz: [www.phila.pl/artykuły poz. 183](http://www.phila.pl/artykuły_poz.183)

⁴ Patrz: [www.phila.pl/artykuły poz. 190](http://www.phila.pl/artykuły_poz.190)